

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра менеджменту і маркетингу

**Курсова робота
з курсу Економіка підприємства
на тему: «Витрати виробництва. Шляхи зниження витрат»**

**Студентки групи Ма 02-21
факультету туризму, бізнесу і психології
спеціальності 075 Маркетинг
освітня програма «Маркетинг і реклама»
Чебоненко Марії Олексіївни**

Члени комісії:

Науковий керівник: Лиса С. С.

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

КИЇВ – 2023

Зміст

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРО ВИТРАТИ ВИРОБНИЦТВА ТА ШЛЯХИ ЗНИЖЕННЯ ВИТРАТ.....	5
1.1 Витрати: сутність і значення. Класифікація витрат.	5
1.2 Управління витратами. Шляхи зниження витрат.	9
ВИСНОВКИ ДО ПЕРШОГО РОЗДІЛУ:.....	12
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА ТА ШЛЯХИ ЗНИЖЕННЯ ВИТРАТ НА ПРИКЛАДІ АТ «УКРЗАЛІЗНИЦЯ».	15
2.1 Економічна характеристика та аналіз витрат виробництва АТ «УКРЗАЛІЗНИЦЯ».....	15
2.2 Управління витратами і шляхи зниження витрат АТ «УКРЗАЛІЗНИЦЯ».....	16
ВИСНОВКИ ДО ДРУГОГО РОЗДІЛУ:	18
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ДО ВДОСКОНАЛЕННЯ Й МІНІМІЗАЦІЇ ВИТРАТ АТ «УКРЗАЛІЗНИЦЯ».....	19
ВИСНОВКИ ДО 3 РОЗДІЛУ.....	22
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	23
РЕЗЮМЕ	25
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ.	26

ВСТУП

Витрати виробництва – це комплекс усіх використаних ресурсів на вироблення продукту. Всі підприємства завжди пов'язані з витратами, так як витрати є процесом використання факторів виробництва, які втілюються у створеному продукті (товарі, послугі). Будь-яке підприємство в процесі своєї діяльності здійснює матеріальні і грошові витрати на виробництво і продаж продукції.

Актуальність теми: В наші часи тема витрат виробництва, їх класифікація та шляхи зниження витрат є досі актуальною. Як зазначено вище, всі підприємства в процесі своєї діяльності стикаються з різного виду витратами (витрати на розширення підприємства, на соціальний розвиток компанії та колективу, операційні витрати, інше.) Потужна конкуренція, вплив нових, молодих фірм є стимулом замислитись над своїми витратами. А так як мотивом діяльності будь-якої фірми в ринкових умовах є збільшення, максимізація прибутку – всі замислюються над зменшенням витрат на виробництво та збільшенням виготовленої продукції.

Мета: метою роботи є дослідження витрат виробництва та їх мінімізація. Оцінювання витрат виробництва та знаходження шляхів їх зниження на основі теоретико-методологічного аналізу різних літературних джерел.

Завдання:

- розкрити сутність витрат виробництва;
- дослідити методологічні засади щодо формування витрат підприємства;
- надати загальну характеристику підприємства;
- знайти шляхи зниження витрат на підприємстві;

Об'єкт дослідження: об'єктом дослідження є витрати виробництва та шляхи зниження витрат на підприємства.

Предмет дослідження: шляхи зниження витрат підприємства.

Методи дослідження: витрати виробництва та шляхи зниження витрат будуть досліджені на основі теоретико-методологічного аналізу літературних та інтернет джерел.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРО ВИТРАТИ ВИРОБНИЦТВА ТА ШЛЯХИ ЗНИЖЕННЯ ВИТРАТ.

1.1 Витрати: сутність і значення. Класифікація витрат.

В наші часи тема витрат виробництва, їх класифікація та шляхи зниження витрат є досі актуальною. Всі підприємства в процесі своєї діяльності стикаються з різного виду витратами (витрати на розширення підприємства, на соціальний розвиток компанії та колективу, операційні витрати, інше.) Потужна конкуренція, наплив нових, молодих фірм є стимулом замислитись над своїми витратами. Зрозуміло, що мотивом діяльності будь-якої фірми в ринкових умовах є збільшення, максимізація прибутку – тому підприємства замислюються над зменшенням витрат на виробництво та збільшенням виготовленої продукції. [1]

Витрати - це зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів, або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу. [1]

Економічне розуміння витрат базується на проблемі обмеженості ресурсів і можливості їхнього альтернативного використання. Застосування ресурсів у одному виробничому процесі виключає можливість їхнього використання за іншим призначенням. Вибір конкретних ресурсів для виробництва якогось товару означає неможливість виробництва альтернативного товару. Економічні витрати будь-якого ресурсу, що застосовується у виробничому процесі, рівні його цінності при найкращому з усіх можливих варіантів використання.

Витратами виробництва називаються витрати ресурсів на виготовлення товарів і послуг, виражені у грошовій формі. У процесі виробництва здійснюються витрати живої та уречевленої праці. У витратах виробництва затрати праці набирають форми затрат капіталу.

Основний фінансовий результат діяльності підприємства - це прибуток, який є основою і джерелом засобів для його подальшого розвитку. Підвищити прибуток можна, збільшуючи обсяги виробництва або ціни на продукцію (роботу, послугу), що випускається. Однак це не завжди можливо і доцільно. Тому в системі розвитку підприємства в умовах значних економічних обмежень підвищення фінансового результату безпосередньо зв'язано зі зниженням витрат.[2]

Практично на кожному підприємстві існують резерви для зниження витрат до раціонального рівня, що дозволяє домагатися росту економічної ефективності діяльності, підвищення конкурентоздатності

Економічна теорія визначає шість основних видів витрат виробництва.

Серед них:

- Постійні витрати (витрати, величина яких не змінюється залежно від зміни обсягу випуску продукції і які фірма повинна сплачувати навіть тоді, коли вона нічого не виготовляє.). До постійних витрат належать грошові витрати на експлуатацію будівель, споруд, оренда приміщення та обладнання, виплата кредиту, виплата заробітної плати працівникам, тощо.
- Змінні витрати (витрати, величина яких змінюється залежно від зміни обсягу виробництва. Динаміка їх нерівномірна.).
- Валові(загальні) витрати (загальні витрати є сумою постійних і змінних витрат за кожного конкретного обсягу виробництва.).
- Середні витрати (витрати на одиницю продукції, що випускається.). Розрізняють загальні середні витрати(свідчать про те, скільки, в середньому, коштує виробництво одного виробу) , змінні середні витрати(це величина витрат виробництва, в розрахунку на одиницю випуску продукції) та постійні середні витрати.

- Граничні витрати (витрати необхідні для випуску додаткової одиниці продукції).
- Альтернативні витрати(втрачена вигода внаслідок невикористання економічного ресурсу).

Витрати підприємств на виробництво певного обсягу продукції залежать від строку, за який можлива зміна ресурсів, що використовуються. [2]

Витрати визнаються витратами певного періоду одночасно з визнанням доходу, для отримання якого вони здійснені. Так, витрати визнаються за таких умов:

Зменшення активів або збільшення зобов'язань, яке призводить до зменшення власного капіталу підприємства (крім зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власниками). Наприклад, списання матеріалів на виробництво; нарахування заробітної плати робітникам підприємства.

Визнання на підставі систематичного і раціонального розподілу економічних вигод, які забезпечує актив протягом декількох звітних періодів. Наприклад, нарахування амортизації основних засобів, нематеріальних активів.

Негайне визнання, якщо економічні вигоди не відповідають або перестають відповідати критеріям активів підприємства. Наприклад, уцінка товарів, створення резерву сумнівних боргів.

Можлива достовірна оцінка суми витрат. Дотримання цієї умови означає, що оцінка витрат відбувається на підставі положень національних стандартів, документально підтверджена. [3]

Вся інформація про витрати виробництва знаходиться в Звіті про фінансові результати.

Класифікація витрат.

Класифікація витрат потрібна для визначення вартості продукції та відповідно для ціноутворення. Витрати підприємства можна класифікувати за різними ознаками: [12]

- За центрами відповідальності (витрати виробництва, цеху, діяльності);
- За видами продукції, робіт, послуг (витрати на виробу);
- За відношенням до процесу виробництва (основні, накладні);
- За собівартістю (прямі, непрямі);
- За однорідністю витрат (одно елементні, комплексні);
- За доцільністю витрачання (ефективні, неефективні);
- За відношенням до собівартості (витрати на продукцію);
- За періодами визнання (поточні, витрати майбутніх періодів);
- За можливістю здійснення контролю за витратами (контрольовані, неконтрольовані);
- За видами витрат;

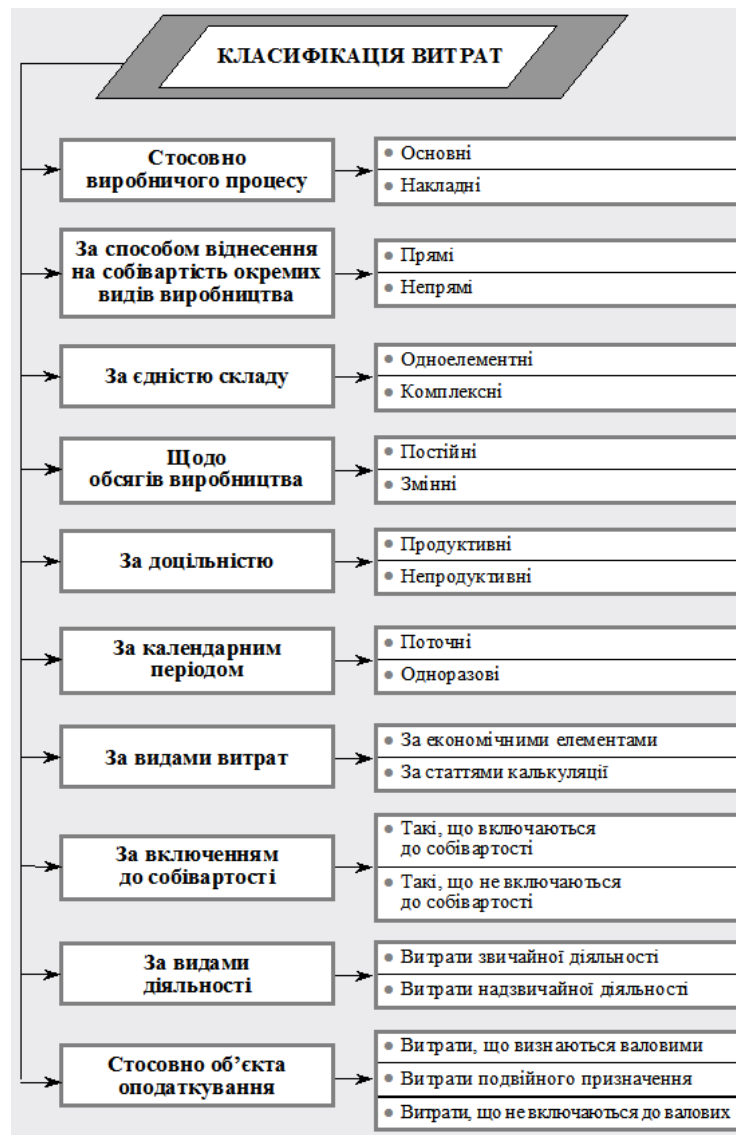

Рис 1.1 Класифікація витрат

1.2 Управління витратами. Шляхи зниження витрат.

Управління витратами - це складний елемент управління діяльністю виробництва. Це процес, метою якого є підтримання і стимулювання зниження собівартості продукції за допомогою цілеспрямованого формування витрат і здійснення контролю за використанням їх носіїв. Управління витратами здійснюється завдяки методам таргет-костингу, кайзен-костингу, директ-костингу, стандарт-костингу, метод бенчмаркінгу та ABC-костингу. [7]

1. Таргет-костинг- це спосіб управляти витратами на продукт через їхнє планування. Тобто спочатку визначають ціну продукту, далі – бажаний прибуток, з огляду на це, обчислюють допустиму собівартість.
2. Кайзен- костинг за своєю системою подібне до попереднього таргет-костингу. Це метод обліку витрат, націлений на поступове та безперервне зниження собівартості в результаті спеціальної програми підприємства.
3. Директ-костинг – це система обліку прямих витрат, яка полягає у тому, щоб ділити витрати на постійні та змінні, залежно від зміни обсягу виробництва.
4. Стандарт-костинг відноситься до одного з найбільш поширених за рубежом методів управлінського обліку. Основною ідеєю є розроблені заздалегідь норми, до яких підприємство має прагнути.
5. Метод бенчмаркінгу – це спосіб вивчення діяльності конкурентів, з метою використання в своїй роботі їх позитивного досвіду.
6. Метод ABC- костингу- метод обліку витрат, який полягає в ідентифікації процесів усередині фірми та розподіл витрат пропорційне їх використанню в різних процесах. На відміну від традиційних методів розрахунку собівартості, ця методика також перетворює постійні витрати на змінні. [4]

Розібравши методи, які допомагають сучасним підприємствам контролювати й управляти витратами ми можемо перейти до шляхів зниження витрат. Зрозуміло, що основним напрямом діяльності кожної організації є отримання максимального прибутку. Розмір витрат виробництва є однією з умов успіху компанії на ринку, оскільки чим менші витрати виробництва, тим більший прибуток отримує підприємство. Зниження витрат на виробництво і реалізацію продукції дозволяє підприємству отримати певні переваги на товарному ринку перед конкурентами, а також здійснювати свою цінову

політику і отримувати додатковий прибуток. Сучасна економічна ситуація не сприяє оптимальному використанню виробничих ресурсів, саме тому пошук та дослідження шляхів зниження витрат на підприємствах набуває особливого значення. Зниження витрат на виробництво може відбуватись завдяки зменшенню собівартості виготовляємо продукції. Але перед тим як зменшувати собівартість необхідно розробити аналіз витрат на підприємстві та розрахувати точну собівартість товару.

Аналіз витрат і вигод - це метод оцінки проекту, при якому враховуються всі соціальні і фінансові витрати, які пов'язані с проектом. [13]

Собівартість - всі витрати на виробництво і реалізацію продукції. Розрахунок собівартості здійснюється для різних категорій:

Загальний розрахунок - підрахунок матеріалів або загального часу, необхідних для виробництва товарів.

Розрахунок для однієї одиниці - обчислення собівартості конкретного товару, години роботи. Кілометра перевезення вантажу та інше.[10]

Після аналізу продукції та визначення її собівартості можна приступати до зменшення собівартості та збільшення доходу. Зменшити собівартість продукції, але залишити її якісною можна завдяки наступним чинникам:

1. Підвищення технічного рівня виробництва. Збільшення обсягів виробництва. Збільшення обсягу виробництва може відбуватись завдяки двом основним способам. Це залучення більшого обсягу ресурсів та продуктивного використання цих ресурсів.
2. Удосконалення організації виробництва й праці. Підвищення продуктивності праці. Підвищити продуктивність праці можна завдяки поставленню конкретної та зрозумілої задачі; систематичної атестації та інформуванню й мотивуванню персоналу досягнутими цілями.

3. Зменшення експлуатаційних витрат виробництва. Зменшення затрат праці. Зменшення кількості обслуговуючих працівників можна досягти завдяки автоматизації процесів.
4. Поліпшення використання природних ресурсів. Зменшення витрат на сировину. Зменшення відсотку відходів виробництва. Досягти зменшення витрат на сировину можна завдяки зниження норм їх використання, скорочення відходів і повторного їх використання, впровадження безвідходних технологій на підприємстві.

Найважливіше значення в боротьбі за зниження собівартості продукції має дотримання найсуворішого режиму економії на всіх ділянках виробничо-господарської діяльності підприємства. Послідовне здійснення на підприємствах режиму економії проявляється, насамперед, у зменшенні витрат матеріальних ресурсів на одиницю продукції, скороченні витрат з обслуговування виробництва й управління, у ліквідації втрат від браку й інших непродуктивних витрат. Матеріальні витрати у більшості галузей займають велику частину в структурі собівартості продукції, тому навіть незначна економія сировини, матеріалів, палива й енергії при виробництві дасть підприємству великий ефект. Удосконалення технології виробництва, використання прогресивних видів матеріалів та впровадження технічно обґрунтованих норм витрат матеріальних цінностей є основною умовою зниження втрат сировини й матеріалів.

ВИСНОВКИ ДО ПЕРШОГО РОЗДІЛУ:

Метою першого розділу було проаналізувати сутність й значення витрат, зрозуміти за якими ознаками класифікують витрати й знайти шляхи зниження витрат.

Закінчуючи аналіз першого розділу можна зробити такі висновки:

Витрати - це зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу. Економічне розуміння витрат базується на проблемі обмеженості ресурсів і можливості їхнього альтернативного використання. Витратами виробництва називаються витрати ресурсів на виготовлення товарів і послуг, виражені у грошовій формі. Економічна теорія розрізняє шість основних видів витрат. Основними видами витрат є постійні(витрати, які відбуваються регулярно й мають одну й ту саме суму завжди) та змінні(витрати, які зростають при збільшенні випуску продукції та зменшуються при його скороченні). Також є валові, середні, граничні та альтернативні витрати.

Витрати класифікують за різними ознаками.

1. Стосовно виробничого процесу (основні, накладні)
2. За способом віднесення на собівартість окремих видів виробництва(прямі, непрямі)
3. За єдністю складу(одноелементні й комплексні)
4. За обсягами виробництва (постійні, змінні)
5. За доцільністю(продуктивні, непродуктивні)
6. За календарним періодом (поточні, одноразові)
7. За включенням до собівартості(включаються чи не включаються)
8. За видами діяльності
9. Стосовно об'єкта оподаткування(витрати, що визнаються валовими, витрати подвійного призначення та витрати, що не включаються до валових)

Стосовно управління витратами розрізняють різні методи. Загалом, Управління витратами — це складний елемент управління діяльністю виробництва. Це процес, метою якого є підтримання і стимулювання

зниження собівартості продукції за допомогою цілеспрямованого формування витрат і здійснення контролю за використанням їх носіїв.

А опрацьовуючи шляхи зниження витрат на виробництві, зрозумілим стає те, що найефективніший метод зниження витрат – це зниження собівартості продукції.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА ТА ШЛЯХИ ЗНИЖЕННЯ ВИТРАТ НА ПРИКЛАДІ АТ «УКРЗАЛІЗНИЦЯ».

2.1 ЕКОНОМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА АНАЛІЗ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА АТ «УКРЗАЛІЗНИЦЯ».

Акціонерне товариство « Українська Залізниця» (АТ «Укрзалізниця») – державне акціонерне товариство залізничного транспорту загального користування, національний перевізник вантажів та пасажирів, метою діяльності якого є задоволення потреб у безпечних та якісних залізничних перевезеннях у внутрішньому та міжнародному сполученні, забезпечення ефективного функціонування та розвитку залізничного транспорту.

АТ «Укрзалізниця» - де-факто є державним підприємством-монополістом у сфері залізничних перевезень. Компанія забезпечує майже 82 % вантажних і 36 % пасажирських перевезень, здійснюваних всіма видами транспорту. За обсягами вантажних перевезень українська залізниця займає четверте місце на Євразійському континенті. [5]

За даними на кінець 2019 року, загальна кількість співробітників компанії складає понад 260 тис. осіб. За офіційними даними в структурі працюють робітники з різних напрямків, а саме агенти з оформлення вантажів, архітектори, бригадири, бухгалтери, випробувачі, інженери, технологи, машиністи, економісти, диспетчери, енергетики, провідники та інші.

Головним напрямком АТ «Укрзалізниця» є перевезення.

За даними на 2018 рік дохід компанії склав 20,06 млрд грн, а чистий прибуток понад 200 млн грн. Власний капітал підприємства складає 229879115000 грн. АТ «Укрзалізниця» є державним підприємством-монополістом у сфері залізничних перевезень. «Укрзалізниця» є акціонерним

товариством, а сто відсотків його акцій належать державі. Кампанія входить до переліку державних підприємств, які не підлягають приватизації.

В наші часи кампанія має ряд економічних проблем та деякий час знаходиться в кризовому стані. Для проведення аналізу витрат виробництва АТ «Укрзалізниця» буде доречно скористатися річним звітом витрат. [5]

«Укрзалізниця» за підсумками 2020 року отримала чистий збиток у 11,9 мільярда гривень, у 2019 році прибуток становив майже 3 мільярди. В АТ пояснюють, що на показник вплинуло зниження доходів від вантажних та пасажирських перевезень у порівнянні з 2019 роком.

В 2020 році ситуація погіршилась через карантинні обмеження. В 2020 році відбулося сильне падіння доходів у вигляді вагонної складової - з 10,6 млрд грн у 2019 році до 4,9 млрд грн у 2020.

Основні причини збитків АТ «Укрзалізниця» в 2020 році:

1. Спад економіки країни через пандемію та карантинні обмеження.
2. Падіння реального ВВП в Україні на 4% (в порівнянні з 2019 роком).
3. Прискорення рівня інфляції до 5%.
4. Зниження доходів від вантажних і пасажирських перевезень.
5. Коливання курсових різниць. [9]

2.2   Управління витратами і шляхи зниження витрат АТ «УКРЗАЛІЗНИЦЯ».

Після тривалих економічних проблем АТ «Укрзалізниця» розробила нову стратегію, основна мета якої- повний контроль витрат та їх мінімізація. Важливою частиною цієї стратегії та трансформації підприємства є оптимізація структури витрат.

В річній звітності за 2020 рік можна побачити, що найбільшою статтею затрат є фонд оплати праці. Він становить близько 51% загальних витрат. Кампанія довго не виконувала плани з оптимізації штату. Реструктуризація персоналу- соціальне складне питання, на яке довелось піти підприємству. [9]

Також, підприємство ввело зміни і в тарифну політику. Кампанія підвищила тарифи на 70% на всі групи вантажів в 2022 році.

З початку повномасштабного вторгнення держави-агресора в Україну, «Укрзалізниця» попала в кризову ситуацію. Вантажні перевезення, які є основним джерелом прибутку компанії, скоротилися більш ніж на 60%. Також було зруйновано більш ніж 6300км колій. Міністерство інфраструктури підтримало пропозицію компанії про підвищення тарифів на всі групи вантажів, так як АТ й досі зазнає втрат через атаки ворога та руйнування інфраструктури.

Зараз ми можемо аналізувати зміни в стратегії компанії в режимі реального часу. Цього року АТ «Укрзалізниця» впровадила ось такі основні зміни:

1. Зростання обсягів вантажних перевезень, порівняно з 2022 роком.
2. Зростання доходів за рахунок укладання прямих договорів з вантажовласниками (завдяки змінам тарифної політики).
3. Впровадження інтернаціональних перевезень з модернізацією технічного складу.
4. Зростання доходів від пасажирських перевезень в нових вагонах комфорт-класу. [11]

Для скорочення витрат УЗ вдається до зменшення вартості та демонополізації закупівель, шляхом переходу на прямі контракти, зменшення витрат паливно-енергетичних ресурсів та електроенергії, оптимізації процесів та підвищення продуктивності праці, скорочення непрофільних активів і

витрат на непрофільні активи та відповідний персонал, скорочення витрат на недіяльні та малодіяльні ділянки.

ВИСНОВКИ ДО ДРУГОГО РОЗДІЛУ:

Проаналізувавши витрати й шляхи зменшення витрат виробництва на прикладі АТ «УКРЗАЛІЗНИЦЯ» можна зробити такі висновки:

АТ «УКРЗАЛІЗНИЦЯ» є підприємством- монополістом в сфері залізничних пасажирських та вантажних перевезень. Кампанія забезпечує майже 82 % вантажних і 36 % пасажирських перевезень, здійснюваних всіма видами транспорту . Це підприємство посягає четверте місце на Євразійському континенті за обсягами вантажних перевезень. Українська залізниця нараховує більше 200 тис осіб персоналу та за рік перевозить близько 150 тис пасажирів й 300 тон вантажу. В 2018 році компанія піднялась у кредитному рейтингу до максимально можливого статусу- рівня суверена та здійснила рекордний за останні 5 років обсяг капітальних інвестицій.

У 2019 році компанія зазнала майже 11 млрд грн чистого збитку та втратила свій рекордний статус, став однією з найзбитковіших компаній України. АТ опинилась в предефолтному стані через економічні проблеми держави й недотримання планів з оптимізації.

Наразі компанія розробляє нову стратегію, основна мета якої- повний контроль витрат та їх мінімізація. Важливою частиною цієї стратегії та трансформації підприємства є оптимізація структури витрат. Для скорочення витрат компанія вдається до реструктуризації персоналу, великих змін в тарифній політиці та впровадженні інтернаціональних перевезень. «Укрзалізниця» наразі працює над скороченням штату, модернізує технічний состав, а також, тепер Українська залізниця напряму укладає договори з вантажовласниками, що вже призвело до зростання доходів компанії.

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ДО ВДОСКОНАЛЕННЯ Й МІНІМІЗАЦІЇ ВИТРАТ АТ «УКРЗАЛІЗНИЦЯ».

АТ “Укрзалізниця” - вертикально-інтегрований державний монополіст, до якого входить сегмент природної монополії (колії, інша інфраструктура) та потенційно конкурентний ринок (вантажні та деякі пасажирські перевезення). Кампанія виконує функції держави: собі у збиток перевозить пасажирів приміськими поїздами.

Під час аналізу витрат підприємства АТ «УКРЗАЛІЗНИЦЯ» були знайдені різні шляхи до вдосконалення й мінімізації витрат.

До основних варіантів мінімізації витрат підприємства АТ «УКРЗАЛІЗНИЦЯ» належать : [11]

1. Розділення АТ “Укрзалізниця” на інфраструктурну, вантажну та пасажирську компанії з відкриттям ринку перевезень для приватних гравців.
2. Діяльність оператора інфраструктури, що спрямована не на максимізацію прибутку, а на забезпечення розвитку економіки згідно з державною стратегією.
3. Створення регуляторів ринку - тарифного і безпекового, які б не дозволяли оператору інфраструктури зловживати монопольним становищем, а перевізникам економити, нехтуючи безпекою.
4. Запровадження механізму визначення та фінансування соціальних зобов’язань держави (public service obligations), коли уряд чи місцеві органи влади компенсують державному пасажирському перевізнику, а в перспективі і приватним перевізникам, витрати на перевезення українців за збитковими маршрутами.

Інфраструктура. Майбутній оператор інфраструктури управлятиме природною монополією, перш за все - коліями загального користування. Оператор залишиться державним, хоча нові залізничні лінії слід дозволити будувати і приватним компаніям.

Оператор повинен інвестувати не лише в обслуговування, а і в будівництво інфраструктури. Його доходи будуть складатися з плати за доступ, яку він братиме з перевізників, та державної допомоги на підтримку залізничної мережі.

Кампанія повинна розробити прозорий механізм визначення плати за доступ до колії для всіх перевізників та запропонувати її ринку, направивши на розгляд регулятора.

Національна комісія регулювання на транспорті - незалежний регулятор - повинна перевірити обґрунтованість такої плати та затвердити її. Також регулятор мусить відстежувати, щоб оператор інфраструктури не створював нецінові бар'єри для перевізників, наприклад, маніпулюючи даними про завантаженість колій. [8]

Вантажні перевезення. На ринку вантажних перевезень можуть з'явитися три-шість приватних перевізників. Їх готові створити великі аграрні та гірничо-металургійні компанії. Приватні фірми зможуть інвестувати в локомотиви та покращити якість перевезень, позбавивши "Укрзалізницю" монопольного становища.

Після допуску приватних перевізників з'явиться потреба в створенні регулятора з безпеки. Кампанія потребує в єдиних, чітких і зрозумілих для всіх правилах безпеки руху.

Орган з безпеки на залізничному транспорті визначатиме вимоги до технічного стану локомотивів, які їздитимуть українськими коліями,

надаватиме сертифікати їх машиністам, визначатиме пріоритетність руху завантаженими коліями.

Пасажирські перевезення. Конкуренція пасажирських перевізників буде існувати лише на прибуткових маршрутах - між регіональними центрами та на міжнародних напрямках. Решту перевезень замовлятиме уряд спочатку у державного перевізника.

Зараз, як свідчить досвід країн Євросоюзу, це малоімовірно. Завдяки аукціонам держава зможе отримати найнижчу ціну, і не обов'язково саме від державного перевізника.

Ціни на квитки в приміських та регіональних перевезеннях, як і в інших країнах, будуть субсидуватися, адже вони виконують переважно соціальну функцію. Для місцевої влади важлива мобільність трудової сили та населення загалом.

Приміські перевезення виконує окрема компанія, регіональна влада визначає необхідні маршрути, обсяги перевезень і навіть розклад руху поїздів, перевізник та регіональна влада укладають довготерміновий контракт, за яким влада оплачує перевізнику вартість цих послуг.

1. мінімізація затрат матеріалів, сировини, енергії та палива.
2. мінімізація питомої ваги затрат на заробітну плату. Реструктуризація персоналу
3. зміни в тарифній політиці.

Основним способом зниження витрат є насамперед зниження собівартості сировини, матеріалів, енергії- об'єктів праці

Мінімізація тут може бути досягнута двома шляхами: раціональним використанням цих ресурсів і собівартістю цих ресурсів.

ВИСНОВКИ ДО 3 РОЗДІЛУ.

АТ “Укрзалізниця” - вертикально-інтегрований державний монополіст, до якого входить сегмент природної монополії та потенційно конкурентний ринок . Кампанія виконує функції держави: собі у збиток перевозить пасажирів приміськими поїздами. Проаналізувавши витрати даного виробництва, мною були створені шляхи до вдосконалення й мінімізації цих витрат. А саме:

1. Розділення АТ “Укрзалізниця” на інфраструктурну, вантажну та пасажирську компанії.
2. Діяльність оператора інфраструктури, що спрямована не на максимізацію прибутку, а на забезпечення розвитку економіки згідно з державною стратегією.
3. Створення регуляторів ринку - тарифного і безпекового, які б не дозволяли оператору інфраструктури зловживати монопольним становищем, а перевізникам економити, нехтуючи безпекою.
4. Запровадження механізму визначення та фінансування соціальних зобов’язань держави (public service obligations), коли уряд чи місцеві органи влади компенсують державному пасажирському перевізнику, а в перспективі і приватним перевізникам, витрати на перевезення українців за збитковими маршрутами.

Все це допоможе підприємству вдосконалити й мінімізувати витрати, але збереже якість виконання своїх обов’язків.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Дослідивши тему « Витрати виробництва. Шляхи зниження витрат», стає зрозумілим, що в наші часи тема витрат виробництва, їх класифікація та шляхи зниження є досі актуальною. З пошуками зниження собівартості продукції постійно стикається кожне підприємство. Метою цієї роботи було знайти шляхи мінімізації витрат та дослідити їх.

Витрати - це зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу.

Економічна теорія розрізняє шість основних видів витрат, серед них: постійні, змінні, валові, середні, граничні та альтернативні.

Класифікація витрат потрібна для визначення вартості продукції та відповідно для ціноутворення. Витрати підприємства можна класифікувати за багатьма ознаками (за видами продукції, за однорідністю, тощо).

Управління витратами - це складний елемент управління діяльністю виробництва. Це процес, метою якого є підтримання і стимулювання зниження собівартості продукції. Управління витратами здійснюється завдяки методам таргет-костингу, кайзен-костингу, директ-костингу, стандарт-костингу, методу бенчмаркінгу та АВС-костингу.

Зрозуміло, що основним напрямом діяльності кожної організації є отримання максимального прибутку. Розмір витрат виробництва є однією з умов успіху компанії на ринку, оскільки чим менші витрати виробництва, тим більший прибуток отримує підприємство.

Зниження витрат на виробництво і реалізацію продукції дозволяє підприємству отримати певні переваги на товарному ринку перед конкурентами, а також здійснювати свою цінову політику і отримувати додатковий прибуток.

Для точного аналізу витрат на підприємстві було досліджено Акціонерне товариство "УКРЗАЛІЗНИЦЯ". АТ "Укрзалізниця" – вертикально-інтегрований державний монополіст, до якого входить сегмент природної монополії та потенційно конкурентний ринок. Компанія забезпечує майже 82 % вантажних і 36 % пасажирських перевезень.

У 2019 році компанія зазнала майже 11 млрд грн чистого збитку та втратила свій рекордний статус, став однією з найзбитковіших компаній України. АТ опинилась в преддефолтному стані через економічні проблеми держави й недотримання планів з оптимізації.

Наразі компанія розробляє нову стратегію, основна мета якої-повний контроль витрат та їх мінімізація. Цього року АТ впровадила такі зміни: зростання обсягів вантажних перевезень; зростання доходів за рахунок укладання прямих договорів з вантажовласниками; впровадження інтернаціональних перевезень та реструктуризація штату.

Дослідження цієї проблеми, дає змогу зрозуміти те, що мінімізація витрат на підприємствах повинна здійснюватися комплексно та систематично. Система управління витратами на підприємстві вимагає формалізації розподілення відповідальності, компетенції та повноваження задля оптимізації управлінської діяльності та ефективності виробничого процесу.

РЕЗЮМЕ

Після дослідження теми «Витрати підприємства. Шляхи зниження витрат», було знайдено та проаналізовано загальні витрати на підприємстві та шляхи їх мінімізації.

Витрати- це зменшення обсягу матеріальних цінностей, які відбуваються в процесі людської діяльності. Є шість основних видів витрат : постійні, змінні, валові, середні, граничні та альтернативні.

Основним елементом діяльності кожного підприємства, зокрема АТ «УКРЗАЛІЗНИЦЯ» є отримання максимального прибутку. Досягти цього можна шляхом зменшення витрат.

Для точного аналізу витрат на підприємстві, було проаналізовано АТ «УКРЗАЛІЗНИЦЯ»- державний монополіст в сфері залізничних перевезень.

У 2019 році підприємство зазнало ряд економічних проблем, став однією з найбільш збиткових компаній.

В наші часи підприємство розробляє нову стратегію, яка запланована на повний контроль й мінімізацію витрат. Це дає змогу спостерігати за економічним розвитком компанії в режимі реального часу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ.

1. Поняття витрат виробництва
[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://surl.li/hcjnr>
2. Суть витрат виробництва та їх види
[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://surl.li/calkk>
3. Класифікація витрат підприємства
[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://surl.li/hcjno>
4. Методи управління витратами
[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://surl.li/hcjnh>
5. Акціонерне товариство «Українська залізниця». Річний звіт
[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://surl.li/hcjnk>
6. Що потрібно передбачати в плані реалізації нової стратегії УЗ
[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://surl.li/hcjne>
7. «Управління затратами підприємства» - Козаченко Г.В.
8. Витрати залізничного транспорту
[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://surl.li/hcjnd>
9. Аналіз звіту АТ «Укрзалізниця»
[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://surl.li/hcjpk>
10. Склад витрат. Що входить до собівартості
[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://surl.li/hcjmy>

11. Планування стратегії АТ «УКРЗАЛІЗНИЦЯ»

[Електронний ресурс].- <http://surl.li/hebcv>

12. Класифікація витрат на виробництво

[Електронний ресурс].- <http://surl.li/dfxbg>

13. Аналіз витрат і вигод, собівартість

[Електронний ресурс].- <http://surl.li/hebbo>